

ЛИСЕНКО В.В.

д.ю.н., професор, НДЦ ПО, Національний університет державної податкової служби України

КУРІЛОВ Г.М.

Головне управління Міндоходів України у Полтавській області

ВИЯВЛЕННЯ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ТОВАРІВ

Встановлення оперативними підрозділами правоохоронних органів ознак злочинів стосовно фактів незаконного обігу товарів, їх фальсифікації чи підробки є лише початковим етапом діяльності оперативних підрозділів. Судову перспективу такі матеріали можуть мати лише у разі відповідної фіксації джерел інформації – документування змісту злочинної діяльності осіб, які здійснюють фальсифікацію, підробку товарів та інші дії, пов'язані з незаконним обігом товарів.

У ході документування злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним обігом товарів, підлягають встановленню та фіксації:

- 1) джерела, носії інформації про факти фальсифікації, підроблення товарів;
- 2) інформація про окремі епізоди злочинної діяльності;
- 3) інформація щодо місць виготовлення підробленої, фальсифікованої продукції;
- 4) дані щодо обладнання, яке використовується для виготовлення контрафактних товарів;
- 5) інформація щодо каналів надходження сировини, пакувальних матеріалів;
- 6) дані щодо місць зберігання виготовленої сфальсифікованої продукції;
- 7) особливості транспортування підроблених товарів та змісту супроводжувальних документів;
- 8) дані щодо каналів реалізації контрафактних товарів та особливості приховування факту реалізації підроблених, фальсифікованих товарів;
- 9) особливості механізму розрахунків за реалізовані в торговій мережі контрафактні товари;
- 10) дані щодо місць зберігання грошових коштів, отриманих за результатами реалізації в торгових мережах фальсифікованих товарів, а також цінностей, які у подальшому у ході досудового слідства можуть бути вилучені, накладено арешт тощо;
- 11) особливості приховування змісту злочинної діяльності та наявності корупційних зв'язків зі співробітниками органів влади, правоохоронних, контролюючих органів;
- 12) злочинні зв'язки із учасниками організованих злочинних груп, які беруть участь у забезпеченні діяльності осіб щодо фальсифікації, підробки товарів та реалізації їх у торговій мережі;
- 13) факти участі суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності у забезпеченні діяльності, пов'язаної з підробкою товарів, їх реалізацією та прикриттям змісту злочинної діяльності;
- 14) факти участі у злочинній діяльності організованих злочинних угруповань осіб, які надають відповідні підроблені документи про сертифікацію продукції, про відповідність її існуючим санітарним нормам, встановленим технічним умовам виготовлення тощо.

Проведення відповідних оперативно-розшукових заходів для виявлення злочинів та їх відповідна організація можлива лише за умови наявності відповідних підстав. Підставами проведення оперативно-розшукових заходів щодо фактів незаконного обігу товарів є:

- 1) дані матеріалів оперативно-розшукових заходів стосовно інших фактів злочинної діяльності (ухилення від сплати податків, фіктивне підприємництво тощо);
- 2) дані отриманні у ході розслідування злочинів про факти незаконного обігу підробленої та фальсифікованої продукції;
- 3) матеріали проведених інвентаризацій, документальних ревізій, документальних перевірок щодо дотримання вимог податкового, бюджетного законодавства тощо;
- 4) матеріали органів внутрішніх справ, підрозділів державної автомобільної інспекції, митних органів стосовно встановлених фактів незаконного перевезення сировини, готової продукції (товарів), перевезення зазначених предметів без супровідних документів, перевезення відповідного обладнання, яке використовується у технологічному процесі виготовлення продукції (обладнання для виготовлення алкогольних напоїв, тютюнових виробів, лікарських препаратів, продуктів харчування тощо);
- 5) матеріали контролюючих органів (санітарно епідеміологічні органи, інспекції з контролю за якістю лікарських препаратів тощо) стосовно встановлених фактів реалізації товарів (продукції), які за показниками не відповідають встановленим вимогам;
- 6) інформація запитів правоохоронних, контролюючих органів інших держав щодо суб'єктів підприємництва – резидентів України, які постачали за межі митної території товари, продукцію;
- 7) оперативна інформація, отримана за результатами обміну даними між окремими оперативними підрозділами (органів внутрішніх справ, податкової міліції, Служби безпеки України);
- 8) дані засобів масової інформації про поширення підробленої, сфальсифікованої продукції на окремих територіях чи за окремими групами товарів;
- 9) інформація, яка отримана від юридичних та фізичних осіб стосовно фактів незаконного обігу товарів;

10) інформація, отримана від фізичних осіб, здоров'ю яких була спричинена шкода за результатами вживання неякісної сфальсифікованої, підробленої продукції;

11) матеріали перевірок суб'єктів підприємництва щодо повноти сплати податків та дотримання вимог податкового законодавства;

12) матеріали правоохоронних органів щодо виявлення діяльності суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності;

13) звернення до правоохоронних органів фізичних, юридичних осіб виробників товарів, продукції щодо встановлення фактів підробки, фальсифікації товарів та їх реалізації в торговій мережі;

14) інформація відомчих (приватних) органів контролю за якістю товарів щодо конкретних фактів виробництва неякісної продукції, підробленої, сфальсифікованої продукції, товарів, місць виготовлення та зберігання контрафактних товарів.

Вивчення практики виявлення та документування змісту злочинної діяльності щодо незаконного обігу товарів дозволяє виділити такі оперативно-тактичні ситуації, виникнення яких пов'язане з особливостями способів вчинення злочинів, особливостями діяльності суб'єктів господарювання, джерел первинної інформації про зміст злочинної діяльності тощо:

1) оперативно-тактична ситуація, сформована за результатами перевірки первинної оперативної інформації про здійснення державної реєстрації суб'єкта господарювання з ознаками фіктивності та використання його можливостей у ході виготовлення й реалізації підроблених, сфальсифікованих товарів;

2) оперативно-тактична ситуація, сформована за результатами первинної оперативної інформації про діяльність легальних суб'єктів господарювання чи окремих фізичних осіб з виготовлення фальсифікованої, підробленої продукції, товарів;

3) оперативно-тактична ситуація, сформована за результатами аналізу первинної інформації, отриманої за результатами контрольно-перевірочних заходів контролюючих органів (податкових органів, територіальних органів державної фінансової інспекції, органів захисту прав споживачів, санітарно-епідеміологічного контролю, водоканалу, енергопостачання, тепlopостачання тощо) про факти існування незаконних виробників товарів, продукції, порушення встановлених вимог щодо забезпечення технології виробництва продукції, забезпечення безпеки виробництва тощо;

4) оперативно-тактична ситуація, сформована за результатами аналізу інформації, отриманої від підрозділів контролю та безпеки виробників товарів (продукції) щодо встановлених фактів підробки, фальсифікації оригінальних товарів та існування незаконних виробництв;

5) оперативно-тактична ситуація, сформована за результатами вивчення та аналізу інформації, отриманої від фізичних чи юридичних осіб про виготовлення та реалізацію контрафактних товарів;

6) оперативно-тактична ситуація, сформована за результатами інформації про факти спричинення шкоди здоров'ю, летальні випадки осіб за результатами споживання неякісної, підробленої, сфальсифікованої продукції (товарів), лікарських препаратів тощо;

7) оперативно-тактична ситуація, сформована на підставі вивчення та аналізу інформації, яка була отримана за результатами розслідування злочинів, як пов'язаних з незаконним обігом товарів, так і інших злочинів.

Діяльність щодо виявлення та документування фактів незаконного обігу товарів потребує комплексного підходу та відповідної організації й планування проведення оперативно-розшукових заходів. Спрямування оперативно-розшукових заходів залежить від змісту первинної оперативної інформації, способів злочинної діяльності, особливостей технологічного процесу виготовлення підроблених товарів, каналів збуту, використання можливостей фіктивних суб'єктів господарювання. Документування злочинної діяльності створює умови для використання інформації у ході досудового слідства як доказів, при дотриманні відповідної процедури їх отримання.